

Andreotti še poskušaja

Poslanec Andreotti, ki mu je predsednik republike Partini ponovno zaupal nalogo, da sestavi novo vlado, je ta teden pričel drugi krog posvetov, potem ko je prejšnji teden imel razgovore s predstavniki vseh strank, ki so zastopane v parlamentu. Na sporedu so razgovori s predstavniki strank, ki so sestavljale dosedanjo parlamentarno večino.

Andreottijeva naloga ni lahka, kajti vodstvo Krščanske demokracije je ponovno poudarilo, da ne more pristati na zahtevo komunistov, naj se v novo vlado vključijo tudi nekateri njihovi predstavniki. Vodstvo komunistične partije pa je ponovno naglasilo, da ne odstopa od svoje temeljne zahteve. Kaj bo naredil predsednik Andreotti? Zdi se, da v razgovorih s predstavniki ostalih strank opozarja predvsem na program nove vlade, zlasti na vprašanje revizije triletnega gospodarskega načrta in na nove ukrepe za učinkovitejši boj proti terorizmu. Pripravljen je baje sprejeti predlog socialistične stranke, naj polovico vlade sestavljajo predstavniki Krščanske demokracije, ostalo polovico pa izvedenci ter osebnosti, ki bi uživali zaupanje tako imenovanih laičnih strank in seveda socialistične stranke. S tako rešitvijo pa se baje ne strinja Krščanska demokracija, zlasti del njenega osrednjega vodstva.

Položaj nikakor ni jasen in trenutno obstaja le rahlo upanje, da se bo Andreottiju posrečilo sestaviti novo vlado. Nekateri politični opazovalci že odkrito govorijo o predčasnem razpustu parlamenta in razpisu novih političnih volitev, ki naj bi bile prihodnjega junija, se pravi v času, ki je bil že določen za volitve v evropski parlament. Odločilno besedo pa bo pri tem seveda imel predsednik republike Pertini, o katerem je že znano, da bo naredil vse, kar je v njegovi moči, da se sedanjemu parlamentu ohrani do konca rednega mandata, to je do leta 1981.

Velika izguba za Slovenijo in Jugoslavijo

UMRL JE EDVARD KARDELJ oblikovalec notranje in zunanje politike

S smrtjo Edvarda Kardelja, ki je nastopila v petek, 9. t.m., po dolgi in neozdravljivi boleznini, je Jugoslavija izgubila človeka, ki je bil poleg predsednika Tita prav gotovo najmarkantnejša osebnost v zadnjih 40 letih zgodovine jugoslovanskih narodov. V kratkem sestavku seveda ne moremo niti bežno orisati ogromnega dela in zlasti naravnost orjaškega intelektualnega napora, ki so ju od Edvarda Kardelja v štirih desetletjih zahtevale njegove visoke državniške in partijske funkcije.

Pokojnik pojde v zgodovino slovenskega naroda predvsem kot mislec in politik, ki ima največ zaslug, da je komunistična partija Slovenije v letih pred drugo svetovno vojno zbrala okrog sebe jedro političnih in družbenih sil, ki so se za časa zasedbe prav zaradi jasnega političnega programa znale učinkovito protiviti fašističnemu in nacističnemu divjanju in ga poraziti ter po zmagi prevzeti v svoje roke skrb za nadaljnjo narodovo usodo. Važno je pri tem opozoriti, da je prav Edvard Kardelj tedaj začel tudi glavne smernice, po katerih se je določilo mesto slovenskega naroda v okviru nove države jugoslovanskih narodov.

Takoj po vojni je pokojnik prevzel najodgovornejše državniške funkcije, saj je bil najprej podpredsednik jugoslovanske vlade in kot takšen sodeloval na pariški mirovni konferenci, bil zunanji minister v zelo kočljivem razdobju po letu 1948, ko je Jugoslavija zaradi resolucije Informbiroja ostala osamljena in je Stalin nanjo izvajal najhujši pritisk, več let je nato predsedoval zveznemu parlamentu in bil do svoje smrti v predsedstvu Jugoslavije in Zveze komunistov.

Kot eden vodilnih jugoslovanskih državnikov je Edvard Kardelj bil teoretični utemeljitelj vseh političnih in družbenih procesov, ki so najprej privedli do konsolidacije v notra-

nepolitičnem življenju nove Jugoslavije in nato omogočili, da se je ta država uveljavila ter dosegla velik ugled v mednarodnem svetu.

Edvard Kardelj je resnični »oče« jugoslovanskega samoupravljaljskega sistema, ki prav gotovo pomeni izvirno in do zdaj še nikjer preizkušeno uresničevanje marksističnih načel v gospodarskem in družbenem življenju, a ki je bilo in je še vedno izredno važen tudi v širšem pogledu, zlasti glede na stanje v državah s tako imenovanim realnim socializmom, kjer je prav jugoslovansko samoupravljanje tamkajšnjim oblastnikom stalno trn v peti. S to problematiko se je pokojnik znanstveno ukvarjal prav do konca svojega življenja, saj je prav pred kratkim objavil s tega področja novo delo, v katerem spet na izviren način obravnava vprašanje »pluralizma interesov« v socialistični konfliktni družbi, kar je bilo predmet razprave tudi na zadnjem kongresu Zveze komunistov Jugoslavije v lanskem letu.

Edvard Kardelj je tudi teoretično utemeljil Titovo vizijo jugoslovanske zunanje politike, ki je bila najprej znana kot politika miroljubnega sožitja, kar pomeni, da si morajo posamezne države prizadevati za sožitje in sodelovanje ne glede na razlike v notranji politični in družbeni ureditvi. Ta jugoslovanska pot je bila v letih hladne vojne zares izvirna, Tito in Kardelj pa sta kmalu dosegla zadoščenje, da je njuna zamisel postala last takorekoč vseh pomembnejših držav na svetu. Nič manjši delež pa ni imel pokojni Edvard Kardelj pri postavljanju temeljev gibanju neuvrščenih, v okviru katerega je Jugoslavija po splošnem priznanju še vedno vodilna država na svetu. Kot zunanji minister prej in nato kot najožji Titov sodelavec je Kardelj bil vedno eden glavnih oblikovalcev jugoslovanske zunanje politike, kar velja tudi za odnose z Italijo. Po londonskem sporazumu je odločno podprl predlog o odprti meji, ki ne omogoča samo svobodnega pretakanja ljudi, temveč ima nujno za posledico tudi konfrontacijo politične, družbene in gospodarske dejanskosti v obeh državah. Šlo je za v letu 1955 vsekakor drzno politično potezo, ki pa se je kaj kmalu izkazala za modro in koristno za obe državi. Prav ta politika je omogočila, da sta Italija in Jugoslavija kasneje podpisali osimski sporazum ter s tem dokončno uredili vprašanje državne meje.

Edvard Kardelj je bil politik in mislec svetovnega formata, a se je kljub temu stalno zanimal tudi za vprašanje narodnih manjšin in zlasti za probleme naše narodne manjšine v

Zmaga »islamske revolucije« v Iranu

»Islamska revolucija« je v Iranu dosegla popolno zmago. Vse kaže, da je vsa oblast v rokah vlade ministrskega predsednika Bazargana, ki ga je bil imenoval verski voditelj Homeini, ko je še bila pri življenju šahova vlada predsednika Baktiara. Slednjega so aretirali. Za zmago »islamske revolucije« je bila, kot se zdi, odločilna nevtralnost vojske.

Novo vlado se že priznava številne države, med njimi Sovjetska zveza in Združene države

Amerike. Carterjeva vlada, ki je dolgo podpirala šaha, se je torej sprijaznila z novim položajem v Iranu, saj je končno morala ugovoriti, da ima verski voditelj Homeini za seboj ogromno večino iranskega ljudstva. Položaj v Iranu nikakor še ni jasen, saj se zdi, da pripadniki nekaterih političnih skupin in skupinic nečejo izročiti orožja predstavnikom nove oblasti, tako da v Teheranu in nekaterih drugih

RADIO TRST A

□ NEDELJA, 18. februarja, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro po naše; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.45 Nediški zvon, oddaja o Benečiji; 10.30 Danes obiščemo...; 11.00 Kratka poročila; 11.05 Mladinski oder: »Potovanje naše Jerice« (Josip Vandot - Tinka Čelan); 11.35 Nabožna glasba; 12.00 Poročila; 12.15 Glasba po željah; 13.00 Ljudje pred mikrofonom; 14.00 Kratka poročila; 15.00 šport in glasba; 19.00 Poročila.

□ PONEDELJEK, 19. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Jutranji almanah; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Mozaik melodij in ritmov; 9.30 Vroč isvinec; 10.00 Kratka poročila; 10.05 Koncert sredi jutra; 11.00 To je bila zabava; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Radi smo jih poslušali; 12.00 Kdo je na vrsti?; 12.20 Vesela glasba; 13.00 Poročila; 13.15 Slovenski samospeli; 13.30 Socialna problematika; 14.00 Novice; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Janko Kersnik-Franko žerjal: »Jara gospoda«; 14.30 Glasbeni ping pong; 15.30 Kratka poročila; 16.30 žive povestice; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kratka poročila; 18.05 Čas in družba; 18.20 Za ljubitelje operne glasbe; 19.00 Poročila.

□ TOREK, 20. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Ženska stran neba; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Mozaik melodij in ritmov; 9.30 Filološki utrinki; 10.00 Kratka poročila; 10.05 Oddaja za otroški vrtec; 10.15 Koncert sredi jutra; 11.00 A.J. Cronin: »Angeli noči«; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Z glasbo po svetlu; 12.00 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.15 Zborovska glasba; 14.00 Novice; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Janko Kersnik-Franko žerjal: »Jara gospoda«; 14.30 Od prvih uspehov do danes; 15.00 Mladi izvajalci; 15.30 Kratka poročila; 15.35 Poglejmo v izložbo plošč; 16.30 Čudoviti otroški svet.

□ SREDA, 21. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Koder teče, med č moči; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Mozaik melodij in ritmov; 9.30 Kaj nam pomenijo danes?; 9.30 Iz zborovske zakladnice; 10.00 Kratka poročila; 10.05 Koncert sredi jutra; 10.45 Oddaja za prvo stopnjo osnovne šole; 11.00 Ljudje in dogodki; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Vam ugaja jazz?; 12.00 Zafkon; 13.00 Poročila; 13.15 Naši zbori; 14.00 Novice; 14.10 Roman v nadaljevanjih, Janko Kersnik-Franko žerjal: »Jara gospoda«; 14.30 Kličite Trst 31065; 15.30 Kratka poročila; 16.30 Otroci pojo; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kratka poročila; 18.05 »Dilema« (Aleksander Marodič); 19.00 Poročila.

□ ČETRTEK, 22. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Jutranji almanah; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Mozaik melodij in ritmov; 10.00 Kratka poročila; 10.05 Koncert sredi utra; 10.45 Oddaja za drugo stopnjo osnovne šole; 11.05 A.J. Cronin: »Angeli noči«; 11.30 Kratka poročila; 12.00 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.15 Zborovska revija »Cecilijanka 1978«; 13.45 Gospodarska društva in deželi; 14.00 Novice; 14.10 Roman v nadaljevanjih, Janko Kersnik-Franko žerjal: »Jara gospoda«; 14.30 Glasbene oblike in izrazi; 15.30 Kratka poročila; 15.35 Priročnik lahke glasbe; 16.30 Kje je napaka?.

□ PETEK, 23. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 ženska stran neba; 9.00 Kratka poročila; 9.30 Petkova glosa; 10.00 Kratka poročila; 10.05 Koncert sredi jutra; 10.30 Jezik za zobe!; 11.00 Oddaja za srednjo šolo; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Z lestvice najpopularnejših motivov 1978; 12.00 V starih časih; 12.30 Iz operetnih partitur; 13.00 Poročila; 13.15 Z revije »Primorska poje« 1978; 14.00 Novice; 14.10 Roman v nadaljevanjih, Janko Kersnik-Franko žerjal: »Jara gospoda«; 15.00 Jugotonov express-popularni pevec o sebi in drugih; 15.30 Kratka poročila; 16.30 Otroški vrtljak; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kratka poročila.

□ SOBOTA, 24. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Radijski trim; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Kulturno pismo; 10.00 Kratka poročila; 11.00 Z jugoslovanskimi pevci in ansambli; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Na goriškem valu; 12.00 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.15 Pa se sliš, slovenske ljudske pesmi; 14.00 Novice; 14.10 Roman v nadaljevanjih, Janko Kersnik-Franko žerjal: »Jara gospoda«; 14.30 Vse lépo, vaš Peter!; 15.30 Kratka poročila; 16.30 Odprimo knjigo pravljic; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kratka poročila; 18.05 »Igra o Robinu in Marionu« (Adam de la Halle - Jože Udovič); RO; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Zadnja pot Edvarda Kardelja

Ogromna množica se je v torek udeležila v Ljubljani pogreba uglednega državnika, revolucionarja in misleca Edvarda Kardelja. Mestno središče je bilo za časa pogrebnih svečanosti zaprto za promet, na pločnikih pa je bilo že dolgo pred začetkom pogreba veliko ljudi, ki so se hoteli kljub slabemu vremenu pokloniti pokojnikovemu spominu. Od svojega najozžjega sodelavca se je v prostorih izvršnega sveta Slovenije poslovil tudi jugoslovanski predsednik Tito.

V sprevedu od poslopja izvršnega sveta do grobnice narodnih herojev v neposredni bližini skupščine Socialistične republike Slovenije, kamor so položili žaro s pokojnikovim pepelom, so bili najvišji predstavniki Slovenije in vseh jugoslovanskih republik in pokrajin. Pred izvršnim svetom se je od pokojnika poslovil predsednik občinske skupščine mesta Ljubljane Marjan Rožič. Na trgu revolucije pa so spregovorili predsednik mestne skupščine Beograda Žika Kovačević, podpredsednik predsedstva Jugoslavije Fadi Hodža ter predsednik Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije France Popit.

Iz Italije so se pogrebnih svečanosti udeležili tržaški občinski odborniki Volk, Brezigar in Pessato, vsedrjavna in deželna delegacija Komunistične partije, v katerih so med drugimi bili senator Buffalini, senatorka Gerbec in poslanec Cuffaro, odposlanstvo Slovenske skupnosti, ki ga je vodil deželni tajnik Štoka, odposlanstvo Slovenske kulturno - gospodarske zveze, ki ga je vodil Boris Race, odposlanstvo Vsedravnega združenja partizanov Italije pod vodstvom deželnega predsednika Vincentija in nekateri slovniški župani z Goriškega in Tržaškega. Prisotni so bili tudi predstavniki korških Slovencev, člani diplomatskega zbora, ki

so akreditirani v Jugoslaviji, in vsi štirje slovenski škofje, se pravi ljubljanski nadškof Pogačnik, pomožni škof Lenič, mariborski škof Grmič in koprski škof Jenko. Med sprevedom je godba igrala žalne koračnice, na Trgu revolucije pa je združenje pevski zbor zapel nekaj žalostink.

Žaro s pokojnikovim pepelom so polagali v grob narodnih herojev, ko sta oddelek vojske in topništva izstrelila salve, hkrati pa so se oglasile vse sirene v Ljubljani. S tem sta Ljubljana in Slovenija izkazali poslednjo čast človeku, ki je odločilno sodeloval pri postavljanju temeljev sedanji ureditvi in družbi v Sloveniji in Jugoslaviji.

NOVICE

V mehiškem mestu Puebla se je zaključilo zasedanje škofovske konferencije za Latinsko Ameriko. Za to konferenco je vladalo veliko zanimanje, saj jo je bil med drugim odprl sam papež Janez Pavel II. Na konferenci so odobrili dokument, ki v bistvu potrjuje vsebino dokumenta, ki so ga škofje iz držav Latinske Amerike bili sprejeli pred 10 leti v Medellinu.

Komaj se je nekoliko polagel hrup zaradi znane članka v tedniku »Espresso«, že je v Italiji nastal nov škandal. Neki rimski dnevnik je objavil vsebino poročila, ki ga je bil sestavil član ameriške obveščevalne službe Dominic Perrone o stanju italijanskih obveščevalnih služb. Perrone v bistvu pravi, da Italija sploh nima resne obveščevalne službe, pri čemer tudi navaja imena nekaterih vodilnih častnikov in se iz njih naravnost norčuje. Vlada je zahtevala, naj Dominic Perrone, ki je bil uradno v službi pri ameriškem veleposlanstvu v Rimu, takoj zapusti Italijo.

Ameriški veleposlanik v Afganistanu Adolph Dubbs je postal žrtev atentata. Skupina oboroženih moških ga je bila ugrabila in odpeljala v neki hotel v Kabulu. Ugrabitelji baje pripadajo šiitski muslimanski skupini. Zahtevali so od oblasti v Afganistanu, naj izpustijo na svobodo nekega človeka, ki je v zaporu. Po krajših pogajanjih so policijski agenti vdrli v hotel, med streljanjem pa je izgubil življenje ameriški veleposlanik.

Umrl je Edvard Kardelj...

■ nadaljevanje s 1. strani

Italiji in Avstriji. Kako si je zamišljal in predstavljal vlogo narodnih manjšin, je zelo natančno obrazložil zlasti na proslavi ob 25-letnici Unije Italijanov v Istri in na Reki leta 1969 v Umagu. To je bila že prava znanstvena razprava o ravnanju z narodnimi manjšinami, ki se pa pri nas na žalost le z velikimi težavami utira pot v vsakdanje življenje.

Njegova prezgodnja smrt predstavlja veliko izgubo za Slovenijo in Jugoslavijo, ki jo bo gotovo težko preboleti.

Zmaga »islamske revolucije« v Iranu

■ nadaljevanje s 1. strani

iranskih mestih prihaja do napadov na javna poslopja. V sredo so v Teheranu celo napadli ameriško veleposlaništvo in je bilo v nevarnosti življenje samega veleposlanika. Slednji in uslužbenci veleposlaništva so se predali, vendar jim je še pravočasno priskočil na pomoč oddelek Homeinijeve vojske in jih rešil. Vlada ministrskega predsednika Bazargana se je opustila za ta hudi incident in zagotovila, da se kaj takega ne bo več ponovilo.

Ameriška vlada pa je že pripravila načrt, ki predvideva evakuacijo kakih 8 tisoč Ameri-

kancev, kolikor jih je trenutno v Iranu. Jasno je, da nastane zdaj vprašanje nadaljnje usode ameriških vojaških oporišč v tej strateško izredno važni državi. Do zdaj je Iran bil za Ameriko varen in zanesljiv zaveznik, kar je bilo izrednega pomena glede na kočljivo stanje na področju, ki se razteza od Roga Afrike, preko Bližnjega vzhoda do Afganistana. V slednji državi je namreč po zadnjem državnem udaru na oblasti filozofjski režim.

Zmaga verskega voditelja Homeinija v Iranu odpira seveda vrsto kočljivih mednarodnih vprašanj, zlasti problem nadaljnega dobavljanja surove nafte zahodnim državam.

UREJANJE CERKVENIH MEJA NA PRIMORSKEM

V začetku tega leta (8. januarja) je poteklo natančno eno leto, odkar je bila slovesno razglašena obnovljena koprška škofija. Ob tej priložnosti se nam zdi zato primerno, da posežemo nekoliko nazaj v zgodovino in tako še enkrat poudarimo pomen dogodka, ki ni važen samo v verskem, temveč tudi v narodnem pogledu. Z apostolskim pismom z dne 17. oktobra 1977, ki nosi naslov »V prvih letih«, je lani umrla papež Pavel VI. dokončno uredil cerkveno-pravne razmere na Primorskem.

Cerkvena uprava je na tem področju vse od mirovne pogodbe leta 1947 dalje bila začasna, saj je velik del ozemlja republike Slovenije in Hrvatske formalno — pravno še vedno spadal pod jurisdikcijo škofij s sedežem v Italiji, točneje v Gorici in Trstu. Stanje je bilo še toliko bolj nevzdržno po ustanovitvi slovenske cerkvene pokrajine 22. novembra 1968 s sedežem v Ljubljani, ki je bila do nedavnega okrnjena, saj je obsegala samo ljubljansko nadškofijo in mariborsko škofijo. Primorski Slovenci smo bili že takrat nekoliko razočarani, saj smo pričakovali tudi formalno ustanovitev koprške škofije in njeno vključitev v slovensko cerkveno pokrajino, kaže pa, da Vatikan zaradi neurejenih mejnih vprašanj med Jugoslavijo in Italijo še ni upal tvegati tega koraka. Po podpisu in ratifikaciji osimskih sporazumov, ki so med drugim dokončno rešili mejna vprašanja med omenjenima državama, pa je postalo jasno, da bo kmalu sledila tudi dokončna ureditev cerkvenih meja na Primorskem.

Nekakšno prehodno stopnjo je pomenil odstop tržaškega škofa Antonia Santina leta 1975, ki ga je papež Pavel VI. sprejel. Novi list (3. julija 1975, št. 1043, str. 1), je ob tej priložnosti zapisal, da ni nobena »skrivnost, da je bil prav bivši tržaški škof Santin ena glavnih ovir, da se ta problematika (cerkvenih meja na Primorskem, op. pisca) še ni rešila.« Kot je znano, je Sveta stolica na Santinovo mesto imenovala monsignorja Pietra Cocolina, goriškega nadškofa, ki je prevzel vodstvo tržaške škofije kot apostolski administrator, »najbrž v pričakovanju, da se formalno in dokončno uredi vprašanje meja vseh štirih škofij na Primorskem in v Istri (tržaško - koprške, goriške, reške in puljsko - poreške), ki so s pravnega stališča ostale takšne, kakršne so bile leta 1945, to je ob koncu druge svetovne vojne« (Novi list, prav tam).

Za boljše razumevanje zapletenih cerkveno - pravnih razmer na Primorskem v novejši dobi je potrebno seči nekoliko nazaj, v leta po drugi svetovni vojni. Po sklenitvi mirovne pogodbe leta 1947 med Italijo in Jugoslavijo je nekdanja Julijska krajina bila razdeljena na dvoje, na novo pa je nastalo Svobodno tržaško ozemlje s cono A (tržaška pokrajina), kjer je bila uvedena anglo-ameriška vojaška uprava, in cono B (Koprščina in Bujščina), kjer je bila vzpostavljena jugoslovanska vojaška uprava. Slovensko Primorske in Istra sta dokončno pripadla Jugoslaviji, tržaški Slovenci so se znašli v Svobodnem tržaškem ozemlju, medtem ko so del goriških Slovencev in beneški Slovenci ostali v Italiji, saj nova mejna u-

reditev ni povsem upoštevala etnične stvarnosti. Kljub temu pa je velik del primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov bil pridružen svoji matični domovini Jugoslaviji.

Če je nova razmejitev zadovoljila želje in težnje večine slovenskega in hrvaškega prebivalstva nekdanje Julijske krajine, pa je povzročila pravo zmedo na cerkveno - pravnem področju, katere posledice smo čutili skoraj do današnjih dni. Z mirovno pogodbo leta 1947 je pripadel Jugoslaviji večji del goriške nadškofije, t.j. dekanije Biljana, Bovec, Cerčno, Črniče, Dornberk, Grgar, Idrija, Kanal, Kobarid, Komen, Miren, Tolmin in Vipava. Jugoslaviji je pripadel tudi del tržaško-koprške škofije, v Sloveniji dekaniji Postojna in Tomaj ter večji del deka-

PRESELITEV UREDNIŠTVA IN UPRAVE

**Cenjene naročnike obveščamo,
da sta se uredništvo in uprava
Novega lista preselila v ulico Valdri-
vo 36, prvo nadstropje.**

nije Dolina in 4 župnije koprške škofije, na Hrvaškem pa dekanije Pazin, Pićan, Kršan, Buzet in Oprtalj (vzhodni del). Trst z okolico je prišel pod cono A Svobodnega tržaškega ozemlja, Koper in okolica, Novigrad, Umag in Bujščina pa so pripadli coni B Svobodnega tržaškega ozemlja. Leta 1947 je bila priključena Jugoslaviji tudi vsa reška škofija, njen slovenski del (sedanja dekanija Ilirska Bistrica - Trnovo) pa je že 22. marca 1947 dobil apostolskega administratorja v osebi msgr. Karla Jamnika, tedanjega župnika in dekana v Trnovem. V istem letu (15. septembra) je za apostolskega administratorja tistih delov goriške in tržaško-koprške škofije, ki so ostali v Jugoslaviji, bil imenovan dr. Franc Močnik, župnik v Solkanu. Na tem mestu je ostal do 12. oktobra 1947, 28. februarja 1948 pa je za apostolskega administratorja goriške administrature bil imenovan dr. Mihael Toroš, profesor na goriškem bogoslovju. Naselil se je najprej v Poreču, novembra 1949 pa se je preselil na Kapelo nad Novo Gorico, kjer je ostal do svoje smrti 29. decembra 1963. Za dr. Močnikom je slovenski del tržaško-koprške škofije v Jugoslaviji (brez cone B) 25. novembra 1947 začel upravljati dr. Dragutin Nežić iz Pazina, kjer je bil sedež administrature, ki je upravljala tudi hrvaški del tržaško-koprške škofije, t.j. v hrvaški Istri. 1. aprila 1951 je prevzel upravo slovenskega dela tržaško - koprške škofije ljubljanski škof Anton Vovk, 13. oktobra 1954, torej po ukinitvi Svobodnega tržaškega ozemlja, je škof Vovk začel upravljati še 16 župnij na Koprskem. 28. septembra 1955 je tržaško - koprška administratura prišla pod upravo dr. Mihaela Toroša v Novi Gorici, 12. julija 1961 pa je to ozemlje dobilo samostojnega administratorja Albina Kjudra, župnika in dekana v Tomaju. Pazin-

ska administratura je torej že od leta 1951 upravljala samo še hrvaški del tržaško - koprške škofije, leta 1954 pa je dobila še nekaj župnij dekanije Umag in zahodni del dekanije Oprtalj (vzhodni je upravljala že od prej).

Podobno zapleteno upravno pot je doživel tudi slovenski del reške škofije. Po smrti msgr. Karla Jamnika je dne 10. novembra 1949 postal apostolski administrator solkanski rojak dr. Josip Srebrnič, škof na Krku. 21. aprila 1951 je to ozemlje kot apostolski administrator začel upravljati ljubljanski škof msgr. Anton Vovk, 12. julija 1961 pa Albin Kjuder s sedežem v Tomaju. Ta apostolska administratura, ki je obsegala predvsem južni del Primorske in del Istre, je torej združila v eno cerkveno-upravno enoto ozemlje tržaško-koprške in reške škofije republike Slovenije.

Dr. Mihael Toroš je na čelu goriške apostolske administrature ostal do svoje smrti leta 1963. Z oblastmi je vzpostavil dobre odnose in mu je tako uspelo ustanoviti in izdajati verski list »Družina«, ki se je kasneje preselil v Ljubljano, v Vipavi pa je ustanovil malo semenišče z internatom in lastno gimnazijo humanističnega tipa. Po smrti msgr. Toroša je bil izvoljen za kapitularnega vikarja Andrej Simčič, župnik in dekan v Solkanu. 17. julija 1964 je postal apostolski administrator ozemlja goriške nadškofije v Jugoslaviji dr. Janez Jenko, dotedanji generalni vikar beograjske nadškofije, ki se je naselil v Novi Gorici. Kaže, da je Sveta stolica že kmalu po smrti dr. Mihaela Toroša začela misliti na določeno poenotenje cerkvene uprave na Primorskem, saj je dr. Janez Jenko dne 17. julija 1964 prevzel še upravo slovenskega dela tržaško - koprške škofije v Jugoslaviji in slovenskega dela reške škofije, ozemlje torej, ki ga je do takrat upravljal msgr. Albin Kjuder. Dr. Jenko je še istega leta bil imenovan za naslovnega škofa, in bil posvečen, 4. decembra 1964 pa se je preselil v Koper, ki je postal sedež nove »apostolske administracije za Slovensko Primorje«. Tako so od začetka leta 1965 imele vse tri administrature, iz katerih je nastala sedanja koprška škofija, enotno upravo pod vodstvom škofa dr. Janeza Jenka.

Nova apostolska administratura s sedežem v Kopru se je že takoj po ustanovitvi

(Dalje na 7. strani)

—o—

Iz Goriške

TUDI STARŠI ZAHTEVAJO POPRAVILO ŠOLE V PEVMI

Že večkrat smo poročali o neurejenem stanju in o potrebi po popravilu osnovne šole v Pevmi; o tem je razpravljal tudi rajonski svet in poslal občinski upravi zahtevo po takojšnji ureditvi tega poslopja. Prav tako so starši, zbrani na seji 26. januarja, sestavili pismo, ki so ga poslali goriškemu županu in v vednost šolskim ter drugim upravnim organom. Potem ko ugotavljajo, da ni občinska uprava poskrbela za primerno ureditev, zahtevajo takojšnjo izvedbo del v šolskem poslopju, ki se nahaja v dotrajanem in higiensko neprimernem stanju. V tej zvezi želijo od župana pismeno zagotovilo, da bodo za prihodnje šolsko leto stavbo obnovili, v obratnem primeru bodo »primorani sprejeti druge oblike prepričevanja pristojnih občinskih in šolskih oblasti« izjavljajo starši ob zaključku protestnega pisma.

Kaj bo z devinsko - nabrežinsko manjšinsko upravo?

Z naglimi koraki se vse voljene uprave bližajo najvažnejšemu sklepu, ki karakterizira delovanje in politiko vsake uprave, to je odobritvi proračuna za tekoče finančno leto. Ta akt je dolga leta bil res temeljne važnosti zlasti za občine v naših krajih. Bivši občinski možje so skrbno upravljali zaupani jim denar in so skrbeli, da ne bi izdatki presežali dohodkov, kot se to spodobi vsakemu skrbnemu družinskemu poglavarju. Zlasti v zadnjih letih pa se je tudi pri nas razpasla miselnost, da morajo občinske uprave čim več potrošiti, tudi preko svojih finančnih sposobnosti, saj bo že nekdo (država) prej ali slej poravnal vse primanjkljaje. Dopusčanje tega je privedlo javne uprave do skoro popolnega poloma, saj se je primanjkljaj iz leta v leto večal in redni dohodki so komajda krili obresti primanjkljajev iz prejšnjih let. Seveda je bila v takih primerih potrebna za odobritev proračuna absolutna večina glasov v občinskih svetih, ki se je strinjala in obenem obvezala, da bo izpeljala načrte, ki jih je proračun vseboval. Danes se je položaj nekoliko spremenil, saj se občinske uprave lahko gibljejo le v ok-

viru natančno določenih predpisov, kar bistveno omejuje avtonomijo upraviteljev, istočasno pa preprečuje nesmotno zapravljanje javnega denarja ter sili občinske uprave k večletnim načrtom.

Devinsko - nabrežinska uprava se podobno kot precej ostalih nahaja danes v precej težkem položaju, zlasti ker KPI in PSI ne razpolagata z večino in za predstavitev popolnega programa za leto 1979, ki naj bi vseboval tudi investicijske smernice, potrebuje še vsaj dva glasova. Do danes je tri leta zaporedoma SSK omogočila upravi redno delovanje s tem, da je podprla vse dosedanje proračune, čeprav zlasti lansko leto s precejšnjo mero skepse in kritike. Zadnje čase opažamo v časopisih javno izražena stališča SSK, ki ostro nasprotujejo zlasti urbanističnim smernicam sedanje uprave. Uprava pa skuša dokazati pravilnost svojih izbir. Imamo vtis, da nekje prosi za glasove SSK, istočasno pa skoro neodgovorno vali krivdo za vso nedelavnost na prejšnjo upravo in na težak splošni finančni položaj. Zdi se nam — kot zunanjam kar se da objektivnim opazovalcem — da po več kot treh letih upravljanja občine ne moremo več iskati vzrokov za nedelavnost pri prejšnjih upravah, zlasti če pomislimo, da je vse, kar je sedanja uprava doslej zgradila, bilo odobreno že od prejšnje uprave (vrtec v Devinu, železniški nadvoz v Vižovljah, srednja šola v Sosljanu itd.). V zadnji številki Novega lista in v nedeljski številki Primorskega dnevnika smo brali poziv SSK, naj se vsi, ki so jim pri srcu slovenski interesi, izrečejo, kaj mislijo o politiki ljudskih gradenj v nabrežinski občini. Strinjamo se, da je to problem, ki zadeva tudi širšo slovensko javnost, saj smo, kot kaže, priča, da namerava »napredna« uprava pripeljati v že tako dovolj izmaličeno občino še nekaj tisoč tujcev, ki gotovo ne bodo ohranjali narodnostnega razmerja v občini, kot je rečeno v resoluciji, ki jo je občinski svet odobril brez nasprotnih glasov. Kot vse kaže, se torej vsedržavne stranke, ki imajo svoje predstavnike v devinsko - nabrežinskem občinskem svetu strinjajo s tako urbanistično politiko, ki nam ne bo v korist. Prav

ZAPISKI v kurzivu

KJE SI

slovenski šolnik, ko te iščemo med obiskovalci Kulturnega doma med abonmajskimi in izvenabonmajskimi predstavami Slovenskega stalnega gledališča, koncerti sezone Glasbene matice, ko se zbiramo na občinih zborih prosvetnih in športnih društev, pevskih zborov, klubov, in zakaj ne političnih strank?

Ko v Izvestju ob koncu šolskega leta berno desetine in desetine imen, ki jim je zaupana skrb za vzgojo (tudi kulturno) naših otrok, smo ponosni nad tako množico.

Še pred desetletji je veljala oznaka šolnik sinonim za kulturnega in prosvetnega delavca, zdaj pa ...

Vsaj med pasivnimi spremljevalci kulturnega dogajanja bi si želeli kdaj pa kdaj srečati tudi šolnika, kot rečeno v gledališču ali pa v Tržaški knjigarni, ko bi stikal za knjižnimi novostmi, se v Studijski knjižnici pripravljaj na predavanja v prosvetnih domovih, na članke za naše liste in revije. Kaj bo res treba na demicijsko televizijsko razprodajnico »Portobello«, da bomo s pomočjo Enza Tortore zvedeli, kje ste slovenski šolniki? Čeprav kot italijanska večina Tortora ne bo razumel naših problemov, bo verjetno kaj rad tudi za vami potočil solzo, saj jo ima kot Gianni Bartoli nekoč vedno pripravljeno na vekah.

Morda pa ne bo treba na Portobello. Zdaj ko so bile podeljene najrazličnejše Prešernove nagrade in se pripravljamo na razglasitev zmagovalcev iz raznih stanovskih skladov, bi veljalo pomisliti na novo pobudo. Ob smrti zaslužnega šolnika ustanovimo nov sklad, nalašč za maturante in visokošolce. Tistih borih nekaj milijonov za nagrado bomo že našli, teže pa bomo našli mladega raziskovalca, ki bo ugotovil, kje je večina slovenskih šolnikov, ko končajo 16-18-urno tedensko delo na šolah. Dovolj bo le ena pola, saj o častnih izjemah ne bi veljalo pisati, ker jih vsi poznamo.

ŠILO

zaradi tega pričakujemo, da se bodo vsi Slovenci, tudi tisti izvoljeni na vsedržavnih listah, protivili nadaljnjemu raznarodovanju; če pa realistično gledamo na sedanji in bodoči položaj, se zdi, da bo proračun šel tako ali drugače skozi s pomočjo KD, ki ji končno prija, da se nadaljuje z naseljevanjem naše občine in da se ne reši problem razvoja kraških vasi. Kaj pravi k temu slovenska javnost?

Nabrežinec

SSG v Trstu - Kulturni dom

BERTOLT BRECHT

MATI KORAJŽA IN NJENI OTROCI

Prevod	Mile Klopčič
Scena	Meta Hočevar
Kostumi	Meta Hočevar in Marija Vidau
Glasba	Aleksander Vodopivec
Dramaturg in lektor	Marko Slodnjak
Asistent režije	Boris Kobal
Režija	JOJE BABIČ

V petek, 16. februarja ob 20.30 ABONMA RED A - premierski

v soboto, 17. februarja ob 20.30 ABONMA RED B - prva sobota po premieri

v nedeljo, 18. februarja ob 16. uri ABONMA RED C - prva nedelja po premieri

v torek, 20. februarja ob 20.30 ABONMA RED E - mladinski v četrtek

v sredo, 21. februarja ob 20.30 ABONMA RED D - mladinski v sredo

SLOVENSKI KLUB v Trstu

Ul. sv. Frančiška 20/II

vabi v torek, 20. februarja ob 20.30

SLOVENSKE ZADRUŽNE USTANOVE NA TRŽAŠKEM IN GORIŠKEM

koliko jih je, katere so in čemu služijo

Večer bo s kratkim pregledom problematike uvedel Odo Kalan, ki bo pozneje tudi vodil pogovor in srečanje združnih delavcev ter članov kluba.

DAROVI IN PRISPEVKI

Gospe M.P. in D.P. iz Trsta sta darovali v tiskovni sklad vsaka po 2.000 lir.

Izid VII. literarnega natečaja »Mladike«

Kot smo kratko poročali v zadnji številki, so na Prešernovi proslavi, ki sta jo priredila Slovenska prosveta in Društvo slovenskih izobražencev v Trstu, razglasili tudi izid VII. literarnega natečaja »Mladike«. Posrebna komisija, ki so jo sestavljali prof. Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, pesnica Ljubka šorli in odgovorni urednik »Mladike« Marij Maver, je ocenila pet novel in tri pesniške cikle. Komisija je ugotovila, da je bila udeležba večja od lanske in da je tudi kvaliteta boljša in na dostojni višini. Podeljene so bile vse tri nagrade za novele in prva nagrada za pesniški cikel. Prvo nagrado je dobila novela Majde Košuta »Rada bi se poslovala od svojega otroštva«. Komisija v svojem poročilu pravi, da je avtorica nanizala nekaj drobnih spominov na mladost z nadarjenim umetniškim prijemom, z modernim nostalgičnim občutjem, v osebno obarvanem slogu. Drugo nagrado je prejel Kristjan Sedmak za novelo »Požigalec«. Komisija pravi, da je avtor orisal prepričljivo podobo slovenske prisotnosti na tržaški obali in jo napolnil z vedro zemeljsko snovjo, ven-

dar pa prispevku manjka jezikovna in stilna dodelanost. Tretja nagrada je bila podeljena Ivanu Artaču za novelo »Prvi maj«, v kateri je avtor po poročilu komisije nanizal nekaj prvomajskih vojnih spominov v kultiviranem jeziku, a s pomanjkljivostmi v gradnji in slogu.

Prvo nagrado za pesmi so podelili Borisu Pangercu za cikel »Verujem v eno prst«. Gre za štiri pesmi, ki se navezujejo na problematiko slovenske zemlje. V pesmih — pravi komisija — je pesnik pokazal literarno dognanost, ki pa mestoma maji na knjižno abstraktnost. Druga in tretja nagrada za pesmi nista bili podeljeni.

Na Prešernovi proslavi so podelili tudi priznanja »Mladi oder«, o katerih sklepa Slovenska prosveta iz Trsta in Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice. Priznanja so namenjena amaterskim skupinam. Podeljena so bila dramski skupini PD štandrež, igralski skupini Marijinega doma v ulici Risorta v Trstu, amaterskemu odru »Jaka štoka« s Proseka-Kontovela in nižji srednji šoli Fran Erjavec iz Rojana.

ZAPISKI v kurzivu

ODPOR V TIŠINI

Nezadovoljstvo do delovanja občinske uprave v Gorici je vedno ostrejše, čeprav ga ni mogoče javno zaslutiti. Do tega prepričanja pa lahko pridemo, če pazljivo analiziramo določene izjave in določena dejanja občinskih voditeljev. Gre včasih za manjše, včasih za večje zaveze. Poglejmo samo nekatere.

Vzemimo, za primer, tovarno postajališče, po domače avtoport. Postaja očitno, da ne bo v prihodnosti več tako potreben, kot se je zdelo v preteklosti. Kako to, da je deželna dovolila izgradnjo tega objekta v neposredni bližini Ferneičev? Poleg tega je skoraj jasno, da bo ves mednarodni promet šel proti Trstu. Tudi če bi avtoport zgradili na desnem bregu Soče, kot so nekateri predlagali, bi še vedno ostalo dejstvo, da je avtoport nepotreben. Kakšna genialna ideja zgraditi dva avtoporta v zračni razdalji borih 50 kilometrov! Samo v Italiji se lahko zgodi kaj podobnega. In ta objekt, če bo sploh zgrajen, je v določenih krogih to, kar so bile pri Egipčanih svetovno znane piramide! Za nas, in še Slovence povrh, je to nekaj tragikomičnega.

Poglejmo revizijo regulacijskega načrta. Tu se postavlja vprašanje politične resnosti. Na občinske urade se je zgrnila vrsta prizivov proti tej reviziji. Če jih občinski svet sprejme, se osmeši, če jih zavrne, bo odpor občanov še hujši. In tudi ni mogoče z enim samim stavkom v svoji lastni reviji ovreči tega, kar je prejšnji načrtovalec ustvaril in kar je bilo takrat, pred desetimi leti, izredno pravilno. Podobne napake ne ostanejo nepoplačane. Govori se, da bo prišlo do izgradnje zahodne obvoznice, faraonske superceste od »kazernet« vzdolž Soče čez tovarno Safog do ločniškega mosta: čez deset let bomo opazovali kake iz tal strleče stebre in nedokončani objekt bo dal še grozljivejši videz od tistega, ki ga nudijo današnji nadvozi in podvozi pa ovinki na tržaški cesti, od Nanuta do pokopališča. In to so bile izredne izbire, pa še kakšne. Se nam kar toži po tistih časih!

A tudi danes nismo veliko na boljšem. Vzemimo na primer gradnjo novega mosta pri Ločniku. Dnevno časopisje in tudi nekateri občinski odborniki zagotavljajo, da bo gradnja zagotovljena do prihodnjega maja, kvečjemu junija. Zakaj vlečejo tudi za nos, saj se dela vlečejo že leta, sedaj pa kar nenadoma bo prišla magična palica na pomoč. Ne bodimo smešni. Ti mislijo, da so vsi občani tako naivni, da jim bodo verjeli. Že prevelikokrat smo slišali določene obljube. In še bi lahko naštevali; a za danes dovolj. Nekaj pa nam je še pri srcu, nekaj splošnega, kar velja v vseh primerih ali skoraj.

Vedno bolj postaja jasno, da se o teh vprašanjih v goriški javnosti noče govoriti na glas. V občinskem svetu se ob važnih odločitvah skuša vedno doseči neko umirjeno-livelirano, brezizrazno ozračje. Tudi večje »opozicijske stranke« se ne izpostavljajo, kot so se včasih. Še celo odv. Battello nas je zapustil, ker se je odločil za deželni svet. V Gorici imamo tri italijanske dnevniške, ki ne vznemirjajo tega stanja, kvečjemu si upa na dan škofjski list Voce isontina, ali glasilo levičarskih izvenparlamentarcev, ki z imeni in številkami ne pustijo spati marsikatere osebnosti. A ti so si že zagotovili podporo te velike sile, ki ji pravimo tisk in ki »pravilno« usmerja goriške volivce. Do kdaj?

Goriško šilo

Pred obravnavo občinskega proračuna v Gorici

V teh dneh so v teku posvetovanja med odborniki goriške občine in rajonskimi sveti o letošnjem proračunu. Gre za važen dokument, ki vsebuje pregled o finančnem stanju občinske uprave; kar pa je bolj zanimivo je to, da so v tem proračunu nakazane smernice bodočega delovanja in investicijska sredstva za izvedbo nekaterih javnih del, ki zanimajo vse goriške občane. Razumljivo je, da gre za dolgoročni načrt, saj se predvideva, da bo občinska uprava porabila približno 30 milijard za razne investicije. Na prvi pogled se nam zdi, da je to sanjska knjiga, saj bi bilo odlično, če bi lahko izvedli vse, kar je nakazano.

Toda izkušnje iz prejšnjih let nam dokazujejo, da ni stvar tako enostavna. Že mnogokrat smo brali o finančnih sredstvih za določena dela, a potem smo lahko ugotovili, da je občinska uprava uporabila nakazani denar. Šlo je večkrat tudi za manjše stroške, toda še vedno čakamo na realizacijo obljubljenih del. Pri tem je treba tudi ugotoviti, da se posvetovanja z rajonskimi sveti vršijo potem, ko je bil proračun izdelan. Je jasno, da še do

zadnjega trenutka ni mogoče vedeti za morebitne spremembe zakonskih določil; v Italiji se namreč zelo pogosto dogaja, da upravitelji nimajo jasnih zagotovil niti mesec pred razpravo o proračunu, tega pa mora občinski svet odobriti najkasneje do 28. februarja. Po našem mnenju je pravilno, da se občinska uprava posvetuje z občani na sejah rajonskih svetov, toda to bi morali izvršiti že mnogo prej, ker se konec koncev zgodi, da rajonski svet vzame na znanje postavke proračuna, mnogokrat pa je že pozno, da bi lahko kaj spremenili. Zato bi bilo dosti bolj koristno, da bi rajonski sveti sodelovali pri sestavi proračuna, zlasti za tiste investicije, ki bi zahtevale širši krog posvetovanj in poglobljene raziskave. Predvsem pa bi morali skrbno paziti, da se nakazana sredstva uporabijo v namene, za katere so bila določena. Ni dvoma, da imajo pri odobritvi proračuna zadnjo besedo stranke v občinskem svetu, od teh pa bi se zahtevalo, da bi vsaj upoštevali mnenje rajonskih svetov in podprli zahteve občanov, ki so — če že ne drugače — njihovi volivci.

Predkongresni sestanki SSK

Kakor je bilo sklenjeno na zadnjem zasedanju goriškega pokrajinskega sveta Slovenske skupnosti, bo redni pokrajinski kongres v prihodnjem marcu. V ta namen bo Slovenska skupnost organizirala vrsto pripravljalnih sestankov po vsej Goriški. Tako je bil v soboto, 3. februarja, v Doberdolu sestanek tamkajšnje sekcije SSK, ki so se ga udeležili tudi Slovenci iz Ronk; sestanku sta prisostvovala pokrajinska svetovalka Marija Ferletič ter pokrajinski tajnik Marjan Terpin.

Na seji, ki jo je vodil tajnik sekcije SSK za Doberdob Mario Soban, so v glavnem pretresli sedanji položaj v doberdolski občini, kjer so še vedno v občinskem svetu nekam gluhi za predloge svetovalske skupine SSK. To tudi v zadnjem primeru, ko so najeli občinskega geometra, ki ne pozna slovenskega jezika, čeprav so svetovalci SSK postavili konkretne predloge za ustrezen rešitev tega problema.

V nadaljnjem so se dotaknili problema slovenskega vrta v Ronkah, kjer občinska uprava pravzaprav noče rešiti tega za Slovence važnega problema, izgovarjajoč se, da nima primernih prostorov. Res je žalostno, da se s takimi jalovimi izgovori hoče ponovno izigrati Slovence v tem predelu goriške pokrajine. Nadalje bi bilo potrebno v Ronkah uvesti tečaje slovenskega jezika in končno je že čas, da bi postavili slovenske smerokaze in tabele v predelih, kjer žive Slovenci.

Mnogo časa so na seji posvetili problemu notranje organizacije Slovenske skupnosti v tem predelu. Prišla je do izraza želja in volja, da se Slovenci tu bolj povežejo s tem, da se za področje celotne doberdolske občine, Ronk in Tržiča ustanovi enotna sekcija Slovenske skupnosti, ki bo tako bolje branila interese naših ljudi. Da se to konkretno izvede, so zborovalci sklenili sklicati nov sestanek somišljenikov in članov Slovenske skupnosti.

Občni zbor Kmečkega društva iz Štandreža

V soboto, 10. t.m., je bil v Štandrežu, v prostorih prosvetnega doma »Anton Gregorčič« redni občni zbor domačega kmečkega društva. Občni zbor je sklical in vodil predsednik Viljem Zavadlav, ki je v svojem poročilu poudaril važno vlogo, ki jo ima društvo, predvsem v boju zoper razsežna razlašanja štandreške zemlje.

Na začetku zborovanja se je spomnil pokojnega Franca Lupina, večletnega predsednika in vseskozi aktivnega člana štandreškega kmečkega društva. Predsednik je poročal občnemu zboru o delovanju Združenja za zaščito Štandreža, katerega člani so tudi kmečko društvo in skoraj vsi kmetovalci. Poudaril je, da samo organizirane oblike nastopanja lahko rodijo sadove v korist vseh štandrežcev in v tej smeri je Združenje že doseglo precej konkret-

nih rezultatov, predvsem glede odškodnine zasedenih zemljišč.

Tajniško poročilo je podal Emil Cingerli, ki je podrobno poročal o storitvah, ki jih je društvo nudilo članom, tako glede nakupa raznih semen in umetnih gnojil kot tudi pri izposojanju kmetijskih strojev. Društvo, ki trenutno šteje 56 članov, je v minulemu letu imelo osem rednih sej. Sodelovalo je pri prazniku špargljev in organiziralo zahvalno nedeljo.

Pri volitvah je bil potrjen prejšnji 11-članski odbor in sicer: Brajnik Dušan, Brajnik Kazimir, Brankovič Herman, Budal Rudi, Cingerli Emil, Cingerli Stano, Hoban Savo, Paulin Danilo, Paulin Rado, Zavadlav Vladimir in Zavadlav Viljem. V nadzornem odboru pa so: Hoban Alojz, Marušič Daro in Tomšič Jožef.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

O Mohorjevih družbah in njihovih publikacijah

Vse tri Mohorjeve družbe — celjska, celovška in goriška — so ob koncu lanskega leta spet razposlala svoj razveseljivi knjižni dar. Vse tri imajo za seboj že lepo tradicijo, posebno celjska in celovška kot direktni naslednici ali bolje rečeno nadaljevalki prvotne in enotne Mohorjeve družbe, ki jo je ustanovil škof Slomšek v Celovcu.

Vendar pa se pri vseh treh Mohorjevih družbah opaža neka utrujenost oziroma kriza, kar zadeva publikacije — in seveda tudi finance — vendar pa danes nimamo v mislih teh. V mislih imamo njihovo založniško politiko. Lahko bi rekli, da se ta kriza še najmanj kaže pri goriški Mohorjevi družbi, ki je vsaj s koledarjem, s Primorskim slovenskim biografskim leksikonom in z aktualnimi knjigami, kot je npr. letošnja »Primorska duhovščina pod fašizmom«, aktualizirala in pomladila svojo knjižno produkcijo ter ji dala sodobni značaj. Šibka točka pri njej je leposlovje. Ostali dva Mohorjevi družbi sta v pogledu publikacij v veliko večji krizi; celovška se ne mora dvigniti nad diletantizem, ki postaja že mučen, celjska pa se lovi sem in tja in si pomaga iz zadrege z nabožnimi knjigami, kar je sicer razumljivo glede na stisko z nabožno literaturo v Sloveniji. Vendar pa je v tej založniški dejavnosti komaj opaziti kak načrt

na daljši rok. V najhujši krizi je nedvomno celovška Mohorjeva družba, med katere publikacijami ni takorekoč nobene aktualne in resnično zanimive knjige; izjema je delno le koledar z nekaterimi prispevki, a tudi v njem si mora uredništvo vedno bolj pomagati s cenanim humorjem, anekdotami in šalami, medtem ko je tehtnih člankov vedno manj. Med ostalimi publikacijami pa zdaj že redno najdemo ponatise starih del in pa kake čisto priložnostne knjige.

Če lahko rečemo, da gre pot goriške Mohorjeve družbe počasi spet navzgor in da je pri njej opaziti težnjo po kvaliteti, kateri pa žal ne odgovarja dovolj široko kulturno oziroma literarno zaledje, gre pot celjske in celovške Mohorjeve družbe nedvomno navzdol. Padanje kvalitete ni mogoče zanikati. Kar zadeva zlasti celovško Mohorjevo družbo, bi bilo gotovo boljše, če bi se omejila na kako knjigo manj, a da bi zato bolj skrbela za kvaliteto. Krivo je, če je pridržana pravica do izbire del eni sami osebi in še ta nima prave literarne izobrazbe. Potrebno bi bilo, da bi pritegnili — vsaj na Koroškem — k izbiri del za objavo večji krog ljudi in da bi pokazali več smisla za kvaliteto. Za vse Mohorjeve družbe pa velja, da je boljše izdati kak dober prevod iz svetovne književnosti kot domače delo brez prave kvalitete ali ponatise že zastarelih del. Nekoliko več skrbi bi morala zlasti celovška Mohorjeva družba posvetiti tudi jeziku svojih publikacij.

Dogodki okrog Namibije

Južno-zahodna Afrika ali Namibija je bila od konca prve svetovne vojne dejansko priključena Južnoafriški republiki, ki jo je dobila v zaupno upravo od Društva narodov. Dotedaj je bila nemška kolonija in celo najbolj cvetoča nemška kolonialna dežela.

Južno-zahodna Afrika, ki danes buri duhove v Afriki, Evropi in v Združenih državah, meri 824.292 kvadratnih kilometrov, prebivavcev pa ima samo okrog 850.000, torej pride približno en prebivavec na en kvadratni kilometer. Vendar pa prebivavstvo ni niti rasno niti narodnostno ali jezikovno enotno. Največ je seveda črncev, ki pa se delijo v različne narodnosti, od katerih nima nobena absolutne večine. Ravno to povzroča politične težave, kajti eno izmed plemen bi se rado polastilo celotnega teritorija in vlade nad drugimi plemeni oziroma narodi, ker pleme pomeni v Afriki dejansko narod. Druge narodnosti se temu upirajo in iščejo zaslonbo pri južnoafriških oblasteh, medtem ko uživa pleme, ki se hoče polastiti celotnega ozemlja, podporo Angole in drugih levo usmerjenih afriških režimov, pa tudi vzhodno-evropskih komunističnih držav. Dejansko se tudi tam bije politični boj med Zahodom in Vzhodom, le da je Vzhod v tem spopadu veliko bolj odločen in tudi bolj pritiska na Združene narode, ki so že pred časom preklicali Južni Afriki zaupno upravo nad kolonijo teh zahtevajo, da ji da neodvisnost s posledicami, ki smo jih omenili.

Belcev je v Južno-zahodni Afriki okrog 90 tisoč, mešancev pa kakih 25.000. Ti imajo v rokah glavne gospodarske pozicije. Med belci je še veliko Nemcev, farmarjev, ki živijo tam še od časa nemške kolonialne uprave. Imajo tudi svoje časopise. V deželi se govorijo poleg črnskih jezikov — to so v glavnem bantu-

jeziki — predvsem angleščina, afrikanščina, t. j. burščina in nemščina. Glavno mesto dežele je Windhoek, ki ima okrog 70.000 prebivavcev. Klima je topla, a ne tropska. V Južno-zahodno Afriko pa državnopravno ni vključeno ozemlje Walvis Bay, ki meri 1124 kvadratnih kilometrov in okrog 13.000 prebivavcev ter je najboljše, dejansko tudi skoro edino pristanišče v deželi. Tam živi tudi neki slovenski podjetnik, doma iz Maribora.

—o—

SEJA OBČINSKEGA SVETA V SOVODNJAH

V ponedeljek, 5. februarja se je po več kot treh mesecih, zaradi že omenjene upravne krize, sestal na redni seji občinski svet v Sovodnjah. Na seji so najprej sprejeli odstavko, ki jo je podal Emil Visintin 31. oktobra lanskega leta z mesta nadomestnega odbornika zaradi poklicnih obveznosti. Na njegovo mesto je KPI predlagala Gina Marego, ki je bil izvoljen šele z balotažo, to pa pomeni, da se z njegovo kandidaturo ni strinjalo zadostno število svetovalcev. To ni vsekakor nič čudnega, toda nerazumljivo je, da je do tega prišlo, saj lista Občinske enotnosti ima absolutno večino in ne bi smela imeti težav za dosego zadostnega števila glasov, potem ko smo slišali izjave, da je v večini prišlo do »pomeritve«.

V nadaljevanju se je prišlo ponovno do kritičnih stališč, ko so svetovalci Slovenske skupnosti protestirali zaradi porazdelitve prispevkov kulturnim in športnim društvom v občini, češ da niso pri tem uporabili enakega kriterija za vse. Župan je dejal, da so upoštevali kvote določene za prejšnje leto in da je to porazdelitev izvršila tričlanska komisija, ki jo je sam imenoval, ko se občinski svet ni sestajal zaradi napovedane ostavke. Svetovalci SSK so zahtevali, da se imenuje v občinskem svetu posebna komisija za razdeljevanje podpor. Občinski svet je nadalje razpravljal o prodaji nekaterih zemljišč, o vprašanjih v zvezi z odlaganjem smeti in o drugih upravnih ukrepih.

—o—

SLOVENSKI KULTURNI KLUB - Trst
vabi na predavanje

DANAŠNJA KITAJSKA STVARNOST IN KRIZA NA AZIJSKEM JUGOVZHODU
v soboto, 17. februarja, ob 19.15, v društvenih prostorih v ulici Donizetti 3.

Predaval bo časnikar SERGIJ PAHOR.

DRUŠTVO SLOVENSkih IZOBRAZENECV v Trstu
prireja

PROSLAVO OB STOLETNICI ROJSTVA JOSIPA MURNA - ALEKSANDROVA

v ponedeljek, 19. februarja, v Peterlinovi dvorani v Donizettijevi ulici 3. Govoril bo prof. VINKO BELIČIČ.

Začetek ob 20.15.

—o—

Vse kaže, da je vsebina članka, ki ga je bil prejšnji teden objavil tednik »Espresso« in ki je tako hudo razburil rimske politične kroge, navadna potegavščina. »Skesani« rdeči brigadist, ki je bil baje pripravljen razkriti resnično ozadje Morove ugrabitve in tudi omogočiti aretacijo pripadnikov glavnega stana rdečih brigad, naj bi bil navaden slepar. Od notranjega ministrstva je baje zahteval precejšnjo vsoto denarja kot »odškodnino« za svoje »izdajstvo«. Pri tej zadevi se samo sprašujemo, kako je mogoče, da tak članek, kakršnega je bil objavljen že omenjeni tednik, sploh zagleda luč sveta. Tudi ta primer jasno kaže, kako nizko je padel del tiska v Italiji.

Prešernove proslave na Goriškem

Ob prazniku slovenske kulture so razna društva priredila po Goriškem Prešernove proslave. Osrednja proslava je bila v soboto, 10. februarja v goriškem Avditoriju, v organizaciji Slovenske prosvetne zveze. Glavni govor je imel Miroslav Košuta, nastopili so dijaki Mladinskega centra, ki so prebrali Feiglovo črtico, zbor iz Črnega vrha je izvedel vrsto umetnih in narodnih pesmi; med proslavo so podelili tudi priznanja trem zaslužnim prosvetnim de-

lavcem: Miladinu Černetu, Jožefu Češčutu in Angeli Nanut.

Prešernove proslave so bile tudi v Doberdolu in Dijaškem domu v Gorici; prav tako v Katoliškem domu, kjer je prof. Beličič predaval ob Prešernovem dnevu. Proslavo je organiziral Slovenski mladinski rekreativni kulturni klub. V teh dneh pa bodo še nekatera društva, na primer v Štandrežu in na Vrhu, priredila Prešernove proslave.

Sodobno kmetijstvo

Nekaj iz sodobnega kletarstva

Se vedno je le malo snovi, ki jih kletar lahko vinu dodaja. Čeprav v kletarjenju nekdanji in danes ni velike razlike, opazimo osnovno spremembo pri načinu pridobivanja vina, pri negi in polnjenju. Kar so prej označevali z nego vina, je pravzaprav bilo le pretakanje in žveplanje, skupaj z dolgotrajnim rednim dopolnjevanjem.

Kot čistilo so uporabljali skoraj samo ribji, morda še zajčji mehur. Zdaj pa želimo, da vrenje počasi in enakomerno poteka. Če biološko zmanjševanje kisline ni zaželeno, pretakamo vino zgodaj. Zaželeno je mlado sveže vino z nekaj grammi neprevretega sladkorja, kar ga razlikuje od vina, ki so ga včasih prodajali. Pri tem naj bi bilo razmerje med kislino in sladkorjem harmonično, to je, da niti kislina niti sladkor ne smeta prevladovati.

Primeri čiščenja z aferinom, jonski izmenjevalec ali pa hladno vretje dokazujejo, da sodelovanje med prakso, znanostjo in industrijo še ni urejeno.

V sedanjem kletarstvu imamo več vrst sodov in cistern. Pri novi leseni posodi je na mestu velika previdnost. S paro jo moramo brezhibno oviniti obrnjeno s pilikino odprtino navzdol, da lahko čreslovina skupaj s kondenzirano vodo odteka. Sod parimo, dokler ni tudi zunanja stena vroča. Zaradi tega iz nabreklih luknjic tudi iz notranjosti lesa izteka čreslovina.

Kljub temeljitemu izpraznjenju iz lesa ne odstranimo vsega, kar bi lahko kasneje na vino neugodno vplivalo. V novi posodi je priporočljivo sprva prevreti prav kislo vino, da se na sod vsede tanka plast vinskega kamna, ki v prihodnje ščiti vino pred izlužljivimi snovmi. Tudi popravljen posodo je na isti način potrebno oviniti, ker že nekaj novih dog lahko vino škoduje.

K negi sodov spada tudi pravočasno povrtavanje pilikinih in čepovih lukenj, če so se te okrnile. Na razpolago morajo biti pilike brez napake. Biti morajo dovolj dolge, da vpadajo v vino, v katerem so stalno namočene in da so nabrekle. Le take pilike posodo dobro zapirajo.

V mnogih kletih uporabljajo proti rji odpornejše pocinkane obroče. Primerno negovati moramo tudi vrata vinske posode, da dobro leže in jih ni treba premazavati. Žal razen VA jekla ni materiala, ki bi ga nadomestil. Vijaki na vratih morajo na znotraj biti z lesom obloženi. Običajno kemična kontrola vina opozori, če pri tem ni kaj v redu. Prav vijaki so vzrok prekomernega odstotka železa po vkletenju v vino. Isto je z železnimi sponkami, ki jih včasih uporabljajo za povezovanje dog. V ta namen bi vedno morali uporabljati le lesene kline. Modrikasto pobarvane doge z modročrnim železovim tanatom kažejo, kje so namesto lesenih klinov uporabili železne spojke. Negovati je treba tudi prazne posode. V mnogih kletih je nevarnost plesnobe ne le v notranjosti, temveč tudi na zunanji strani. Že dolgo iščejo sredstvo, ki bi zunanjo plesen preprečilo. Nekateri praktiki posegajo po posebni vrsti olja, s katerim zunanost sode natrejo, drugi vodi, s katero sod umivajo, dodajajo razna razkužila, a vendar idealnega sredstva do sedaj še niso našli.

Pomembno je, da po uporabi vinske posode temeljito operemo in jo tako pred plesni-

jo obvarujemo. Zato je polnitev praznih sodov z vodo, ki ji dodamo 500 g SO₂ (žveplov dvokis) na 1000 l, bolj koristno kakor večkratno žveplanje. Posebno važno je to za sode, ki so dolgo stali prazni. Tak dodatek SO₂ konzervira vodo, vse skupaj pa sod za več let. Dolivati pa moramo izhlapelo vodo. Če tega sodobnega postopka ne uporabljamo, moramo sode po 4-6 tednih žveplati. Pri tem se žveplov dvokis po spajanju s kisikom pretvori v žveplasto kislino, ki pa le za krajši čas konzervira in je prazno posodo vnovič treba žveplati.

Ne samo, da od potrebne količine žvepla, polovica azbestnega traku na 100 l prostornine, del odkaplja, del pa izhlapi že ob žveplanju, zažiganje trakov povzroči tudi druge nevarnosti. Les posode se navzame žveplaste kisline in njenega oksidacijskega produkta - žveplene kisline.

Zaradi tega je vinsko posodo, ki je bila dolgo časa prazna, praviloma treba pred uporabo trikrat napolniti z vodo in izprazniti, da se žveplasta in žveplena kislina izlužita.

Povsem drugače je pri jeklenih posodah, prevlečenih s proti kislino odporno snovjo. Pri tem uporabljajo snov, ki ni porozna in zato je jekleno posodo treba le izčistiti, kajti v njih se klice in plesen ne morejo razviti, imajo pa še to prednost, da se vino v njih hrani kakor v steklenicah. Torej ne more izhlapevati, niti se vezati s kisikom iz zraka. Razen navadnih imamo še jeklene posode za nizek nadpritisk (3 atm) in pa posode za vinski nadpritisk (8 atm). Zadnji imajo močnejše obokano dno, ustrežno močne stene in ventile namesto pip. Pri prevlekah jeklenih posod razlikujemo emajlno prevleko in pa vžgane lake iz proti kislina odpornega organskega materiala. Obe snovi za prevleko, sta se enako dobro ob-

nesli (namesto izraza posoda bi v tem primeru tudi lahko uporabili tujko - cisterna, vendar raje ne. Op. p.).

Glede oblike in velikosti se lahko jeklene posode v največji meri prilagode potrebam kleti. Konično jeklene posode imajo veliko prednost, ker se pri njih najnižja in najvišja točka nahaja ob prednjem dnu. Delo se s tem veliko olajša. Če predvidevamo, da bo vino med negovanjem potrebno od časa do časa temeljito premešati, je potrebno izbrati zelo stisnjene oblike jeklenih posod.

Betonske cisterne imajo isto prednost kot jeklene posode, saj njih stene niso porozne. Zato so v veliki meri izgube pri izhlapevanju manjše ali jih celo ni in omogočajo vezanje z zrakom. Seveda morajo biti zgrajene tako, da jih lahko popolnoma napolnimo in da se iz betonskih cistern ves zrak iztisne. Ni pa dokončno rešeno vprašanje spremembe prostornine betonskih cistern zaradi spremembe temperature (iztekanje ali pa nezaželeni dotok zraka!)

O ustrezni prevleki betonskih cistern so mnenja deljena. Oblaganje s steklenimi ploščami je čisto in dobro, vendar specialni kit, ki veže plošče in izpopolnjuje vmesne prostore, povzroča težave. Možno je tudi raztezanje snovi in če se pri tem poškoduje obloga, se v teh razpokah lahko zadržuje umazanija. Boljše se je obnesla obloga s termoplastičnimi ploščami iz umetnih snovi, ki se po obložitvi ob robovih spoje oz. zvarijo.

Betonske cisterne so pa neprekosljive glede izrabe prostora, zaradi tega, jih bodo morali uporabiti v kletih, ki vseh količin vina z lesenimi, jeklenimi sodi ali pa prostornosti ne bi mogle prevzeti.

Ob vsem tem velja pripomniti, da naj bi vinarji notranjemu in zunanjemu videzu kleti posvečali večjo skrb, saj čeden videz okolice in prostora, kjer je vino hranjeno, pogostokrat močno vpliva na kupčevo sodbo v prodajalčevi veljavi. Saj tudi ljudski rek pravi, da »obleka naredi človeka«. Kletar pa vino!

Z. T.

UREJANJE CERKVENIH MEJA NA PRIMORSKEM

(Nadaljevanje s 3. strani)

organizirala kot prava škofija z vsemi potrebnimi uradi, ustanovami in sveti, preko medškofijskih svetov pa se je skupaj z ljubljansko nadškofijo in mariborsko škofijo enakopravno vključila v dušnopastirska prizadevanja katoliške Cerkve v SR Sloveniji. Zato je postajalo vedno bolj nevzdržno dejstvo, posebej še po sklenitvi osimskih sporazumov, da je velik del Slovenije in jo razglušamo prosto začasne jurisdikcije tržaškega škofa, ki se zato ne bo več imenoval hkrati koprski. Nadalje odločamo o spremembi mej (...) tole: koprski škofiji dodajamo, potem ko smo jih odtrgali od škofij, katerim so doslej pripadali, tiste

dele ozemlja goriške, tržaške in reške škofije, ki se nahajajo znotraj meja SR Slovenije v Jugoslaviji (...). Od koprške škofije odvzamemo in za vedno priključimo tržaški tisti del ozemlja, ki pripada Italiji. Končno pridružujemo poreški škofiji (...) tiste dele tržaške in koprške škofije, ki se nahajajo v mejah SR Hrvatske v Jugoslaviji (...). Koprsko škofijo naposled ločujemo od goriške cerkvene pokrajine ter jo podrejamo ljubljanski (...). (Družina, 15. januarja 1978, št. 3, str. 5).

M. A.

(Dalje)

UPORABLJENA LITERATURA:

1. Cerkev na Slovenskem, Ljubljana 1971;
2. Zbornik ob 50-letnici Goriške Mohorjeve družbe 1924 - 1974, Gorica 1974;
3. Opći šematizam katoličke Crkve u Jugoslaviji - Cerkev v Jugoslaviji 1974, Zagreb 1975;
4. Letopis slovenskih škofij 1978, Ljubljana 1978;
5. Franc Kralj: Zgodovinski oris nove škofije v Slovenskem primorju, Družina, 15. januarja 1978, št. 3, str. 5-8;
6. Rudolf Klincec: Primorska duhovščina pod fašizmom, Gorica 1979, (Goriška Mohorjeva družba).

KNUT HAMSUN POTEPUHI

OOOO Poslovenil Oton Župančič OOOOOOOOOO 38 OOOOO

Bolje ne bi bilo utegnilo iti, nadzoroval je delo z ribami in živel ob mrzli hrani in kavi. V torej zjutraj je prišla Ragnina babica k njemu s sporočilom, nad katerim se je Edevart globoko zamislil, in nekaj časa je bilo kazno, kakor da hoče nameravano vožnjo v severni zaliv opustiti? Opustiti? Ali ni potrebna? Razglabljal je vse bolj in bolj in se je odločil: vožnje nikakor in nikakor ne opusti! Dnevi so minevali, in ko se je bližal sobotni večer, je sédel v čoln in veslal v zares prevažni zadevi proti severnemu zalivu. Dospel je ponoči.

V nedeljo zjutraj se je peljal k ladjarju na ladjo, in nista se stepla, prišla sta si drug drugemu prijazno naproti. Ladjar je od konca pobledel kakor stena nad fantovo predrznostjo: kaj neki si misli ta mladikovec! — Edevart: »Niso prazne marnje, kar ti pripovedujem, otrok se je že rodil.« — Ladjar se je smejal in kazal zobe: »Otrok? Velikansko, porazno.« Glej, da se skidaš na breg, ti oslè! Otrok?« — Edevart: »Prišel sem po prvi prispevek zanjo.« — »Glej, da se skidaš na breg,« je zapovedal ladjar. Pa to je le malo zaleglo, če mladič ni hotel iti. Ladjar si je trgjal ovratnik, pri tem je odletel en gumb, zdaj bo laže sopel, sicer pa le ni dosti pomagalo. Spredaj v kabini je imel nekega moža, ki ni smel ničesar o tej zadevi slišati, ladjar si ni upal niti na glas govoriti, da ne bi priklical tistega moža, a sikal je zagrizeno: »To imaš pač sam na vesti, pa bi rad name zvrnil!« — Edevart mu je vrgel pogled, trd in besen kakor sunek, da, kot da je vrgel ta pogled s stisnjeno pestjo. »Zdaj se pa ne bova več šalila,« je rekel in očividno se ni imel več na uzdi, pobledel je in začel mletiti s čeljustmi. — Ladjar: »Kaj si od gosposke, da si prišel sem in se repenčiš? Svarim te, izgini še za časa na kopno! Spredaj imam nekoga.« — »Storim vam dobro, da vam kar pri tej priči ne iztrgam drobovja,« je zavpil Edevart in poskočil. »Ne ganem se odtod, dokler ne dobim prispevka zanjo, razumete?« — »Pst, jezik za zobe, ti vpijat!« je zarenčal ladjar, »vsa srenja te sliši.« — Edevart je trepetaje zahteval: »Kar stopite po tega svojega moža! Kar pokličite ga!«

Prav to je bilo, česar ladjar ni hotel, moral je preprečiti vsako vmešavanje svojega rojaka iz bergenskega okraja. Ladjar ni bil strahopetec, utegniti bi bil vprašati Edevarta: »Ampak, kaj misliš, mladi prijatelj, da bom delal jaz, ko boš ti vlekel čreva iz mene? Mar bom sédel in lepo gledal?« Vendar si ni upal še dalje dražiti tega togotnega fanta, ki bi utegniti sicer še iz kože skočiti in poklicati Bog ve koga k temu nečednemu botanju. Lahko bi bil tudi venomer zatrjeval, da ni on tisti, da ne more in ne more biti on, da mora biti že ta razbesneli fant sam, vsekakor pa da je še prezgodaj, hoditi že zdaj k njemu in zahtevati pomoči, saj ni videl še ničesar pisanega o tem. Da, imel bi bil vse mogoče ugovore. Pa ga ni prav nič mikalo, da bi dobil od sodnika svojega domačega okraja neko pisanje, zakaj s tem bi bil že izdan, vsi bi izvedeli zgodbo, Bog ve, nemara ima pred vsemi drugimi katero doma, ki ne sme ničesar izvedeti! Ladjar je bil zdaj v škrip-

cih in zdelo se mu je najbolje, če se po tem ravna; segel je v žep. Ko mu je pomolil višnjev pettolarski bankovec, je mahoma končal mali spor in Edevarta za zdaj zadovoljil. Vendar sta se še podrobneje menila o vsoti, in konec je bil, da je Edevart odpotoval domov z desetakom ...

Dobro spredeno. Hudičevo predrzno spredeno. Zlasti, ker je bilo dete mrtvo rojeno.

Ko je prišel v ponedeljek zjutraj na kleči, je slišal od žensk, kako se je vse godilo. Delal se je, kot da ničesar ne ve. Na staro babico, ki mu je prinesla vest, se je smel zanesti, ta ni bila preveč zgovorna, ona je na klepetanje drugih samo po starčevsko kimala in brkljala v svojem delu. »Tako, dete se je rodilo mrtvo?« je vprašal. — »Mrtvo, in prav je tako,« je bil odgovor.

Edevartu je bil zrasel pogum, tisto pa, tisto, čedalje manj natančen je bil v svojih mislih, besedah in dejanjih, z veseljem je osleparil ladjarja v severnem zalivu in bi ga bil še enkrat, da se je tako namerilo, mala Ragna naj se ne pokori sama za nekaj, kar sta zagrešila dva. Če bo le zdaj denar po pameti obračala in ne bo z njim šarila! Je že spet pokonci, je povedala babica z dvema besedama, danes je odšla v tržišče.

Drugi dan je prišla na kleči, malo ozka in sinjkasta v obraz, sicer pa dokaj čila in zadovoljna. Prišla je namesto stare. Edevart jo je nekoliko opazoval: zdrava je bila že nekako, zdrava, gotovo pa ne dovolj čvrsta, da bi stala tako sključena in delala pri težkih ribah, vrh tega je morala biti še izmučena od včerajšnjega dolgega pota v tržišče. Velel ji je, naj gre na jahto in skuha obed za dva, neki deček jo je preveslal tja.

Ana Marija je stopila tik njega in rekla: »Za to bi bil lahko dobil katero drugo. Ona ni zdrava.«

Edevart je osupnil: »Kako to? Saj prav zato sem ji hotel dati lažje delo, da bo kuhala kosilo.«

»O, beži beži s kosilom,« je zašepetala Ana Marija nenadoma razjarjena. »Saj nisi mislil na kosilo!«

Edevart je zazijal in pogledal Ano Marijo, bila je blede ko stena. Najbrže še ni čisto prebolela svoje slabosti, si je mislil in ni hotel odgovoriti, da je ne bi razburil. Kmalu nato je videl, da joče.

Tu je bilo zdaj prekleto dosti sprememb in duševnih bolezni in neprilik. Kje v tujem kraju bi bil to laže prebijal, tu pa je bil njegov dom, on ni vzrasel z njim, saj ga je bilo komaj še spoznati. Dvakrat prekleto je bilo, da so mu hoteli vteptati umetnost, kako naj živi doma. Prišel je sem, ko je bil že zunaj v življenju in v Bergenu in vsepovsod, prišel z jahto in tovorom, prišel z delom in zaslužkom za vse ljudi, prišel mogočno — pa je naletel na samo nevoljo in ustavljanje in nehvaležnost, hoteli so po svoje, ne po njegovo, upirali so se. Kako je bilo to razumeti, kaj so mislili? Ana Marija, ženska s sosednje kmetije, je vtikala svoj nos v njegove odredbe, prav za prav bi jo moral odsloviti, to oblast je imel. Le

počakajte, tisti dan, ko bodo ribe suhe in tovor vkrcan, bo odjadral svojo pot. Ali bo takrat vetra? Niti eno uro ne bo čakal vetra, zunaj je vedno vetra, dal se bo za najvišjo plačo potegniti v zunanji zaliv, tam je veter.

Ragna je zaklicala z jahte, da je obed pripravljen, in on je v odgovor dvignil enkrat roko. Ni se prenaglil s prihodom, ni kar planil na vrat na nos, ne, bil je ladjar, on pride, kadar se mu ljubi. Niti to se ni spodobilo, da mu je kar tako zakričala sem čez, naj pride jest, tega ne smejo; kadar pokaže njegova draga žepna ura, da je tako in tako pozno, takrat pride on. Kaj si pa ljudje prav za prav mislijo!

Ko je hotel veslati k ladji, je zopet srečal Ano Marijo. »Ne smeš ji dati žganja,« je rekla, »to je nevarno.«

Ujezil se je in rekel: »Ah, daj mi mir s svojimi prismodarijami!«

»No, no, saj sem ti hotela samo reči.«

»Da, saj si imela sama toliko otrok, ti že to razumeš, vem, vem!«

»Ne,« se je odrezala in ga čudno pogledala, »ne, jaz nisem imela otrok — in jih tudi ne dobim.«

Ali naj bi bil to migljaj zanj, povabilo? Ali je hotela povedati, da pri nji ni nevarnosti? Ana Marija je bila zdaj vsa rdeča, ni več jokala, zdaj je bila prav vsiljiva. Vsekakor ga je zmedla, rekel je: »Nisem ji mislil dati žganja, pred menoj bo imela mir.«

Prišel je na palubo in je bil čemerren. Ragna je storila, kar je bila njena dolžnost, ali on ni bil z njo zadovoljen, izkazalo se je, da si je v tržišču že nakupila vsakovrstnega lišpa, danes je imela kupilno srajco iz mesta z vezeno na ovratniku. Kje je bila zdaj srajca z roženo dušo? Da, ta je bila res prava, da bi jo pošiljal z desetimi tolarji v štacuno!

»Ali nočeš sama krožnika, da boš jedla?« je vprašal.

»Nak, jaz sem se že v kuhinji odteščala, ker te tako dolgo ni hotelo biti,« je odgovorila.

To ga ni potolažilo, to je bila nespoštljivost in nehvaležnost. Res, doma je, ne vikajo ga, z mladimi ljudmi je tovariš od otroških časov, a zdaj ni več njihove prilike, tega ne smete pozabiti! si je mislil.

Jedel je molče, po gosposko z vilicami in nožem, kakor se je naučil za Knoffovo mizo. »Prav za prav bi morala biti tudi voda na mizi,« je rekel.

»Hitro skočim ponjo!« je odgovorila in odhitela.

Lahko bi jo bil ustavil, saj prav za prav ni potreboval vode, a pustil jo je, da je tekla. Vrnila se je in mu podala dolgo zajemalko, ki je vedno visela na sodu z vodo. Da, vzel je vodo, vendar si ni mogel kaj, da je ne bi bil še več naučil: vstal je, vzel kozarec iz stenske omare in izlil vodo vanj, nato je molče vrnil zajemalko Ragni. To je razumela pač tako, da naj jo obesi nazaj na sod, in je šla. Ostala je na palubi.

Ko je prišel on gori, je vprašala pohlevno: »Kaj naj delam zdaj?«

»Predvsem pomij,« je odgovoril, »potle pa lahko pospraviš po moji kabini.«

(Dalje)